

DARIY TILIDAGI IQTISODIY XARAKTERDAGI SIYOSIY
EVFEMIZMLAR

Begmatova Dilorom A'zamxon qizi

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada dariy tili gazeta matnlardagi iqtisodiy sohaga oid siyosiy evfemizmlar tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *siyosiy evfemizmlar, iqtisodiy-siyosiy evfemizmlar.*

Jamiyatdagi dinamik o'zgarishlar iqtisodiy sohaga oid siyosiy evfemizmlarning ham dolzarb mavzulardan ekanligini ko'rsatib bermoqda. Bugungi globallashgan jamiyatda nafaqat siyosat, balki iqtisodiy xarakterdagi hodisalar ham evfemizatsiyaga ehtiyoj sezmoqda.

شرکت گازپروم روسیه که انحصار صادراتی گاز را کنترل می کند، می گوید که صادرات گاز در این کشور

۱۱ ماه سال گذشته ۴۴ درصد کاهش یافته است.

Šerkat-e Gâzprôm-e Ruseya ke enhesâr-e sâderâti-ye gâz râ kontrol mêkonad, megôyad ke sâderât-e gâz dar in kešwar yâzda mâh sâl-e gozašta çehèl-o-çahâr dar sad kâheš yâfta ast.

“Gaz eksporti monopoliyasini nazorat qiluvchi Rossiyaning “Gazprom” shirkati o'tgan yilning 11 oyida mamlakatning gaz eksporti 44 foizga kamayganini ma'lum qildi”.

Jumlada انحصار *enhesâr* “monopoliya” so'zi اقتصاد *hokmrâni dar eqtesâd* “iqtisodiyotda hukmronlik” so'zi o'rnida siyosiy evfemizm vazifasini bajarib, asl mohiyatni g'iloqlab kelmoqda. *Monopoliya* so'zi iqtisodiy termin bo'lsa-da, kontekstdan kelib chiqib, matn tarkibida uning evfemistik xarakteri yuzaga chiqmoqda.

۱۵۰ سرمایه گذار خارجی جواز سرمایه‌گذاری را در افغانستان دریافت کرده اند.

Yak sad-o penjâh sarmâyagozâr-e xâreji jawâz-e sarmâyagozâri râ dar Afğânestân daryâft karda ast.

“150 nafar xorijiy investor Afg'onistonga sarmoya kiritish uchun ruxsatnoma oldi”.

“سرمایه گذاری *sarmâyagozâri* “sarmoya kiritish”, “investitsiya” misolini evfemizm sifatida qabul qildik, chunki ushbu so'z foyda olish maqsadida qarz berish ma'nosida ishlatiladi. Iqtisodiyotda investitsiyalar kelajakda ko'proq



qimmatli resurslarga ega bo'lish umidida bir yoki bir nechta turli aktivlarga moliyaviy resurslarni taqsimlashni anglatadi²⁴.

سایر ساختمانهای که تعدادشان به سدها هزار می رسد نیز به دلیل زلزله غیر قابل سکونت شده اند.

Sâyer sâxtemânhâ-ye ke te'dâd-ešân ba sadhâ hazâr mêrasad niz ba dalil-e zezela ġayr-e qâbel-e sokunat šoda and.

“Boshqa yuz minglab binolar zilzila tufayli yashash uchun yaroqsiz holga kelgan”.

Gapdagi *ğayr-e qâbel-e sokunat* “yashash uchun yaroqsiz” iborasining *xaroba* so'zi o'rnida qo'llash orqali salbiy mazmuni nisbatan yumshatishga erishilgan. Mazkur misol zilzila tufayli davlat iqtisodiga ko'rsatilgan salbiy oqibat ma'nosini ifodalayotgani uchun uni iqtisodiy xarakterdagi siyosiy evfemizmlar guruhiga kiritdik.

در همین رابطه، محمدرضا پورابراهیمی، رییس کمیسیون اقتصادی مجلس به اقتصاد ۲۴ گفت: عوامل موثری در کاهش ارزش پول ملی در هر کشوری نقش دارد، بخشی عوامل داخلی و بخشی خارجی مثل تحریمها، کاهش درآمد های ارزی، کاهش قیمت نفت و بحران های منطقه ای است.

Dar hamin râbeta, Mohammadrezâ Pur Ibrâhêmi, ra'is-e kâmisyun-e eqtesâdi-ye majles ba eqtesâd-e bêst-o çahâr goft: Awâmel-e moasseri dar kâheš-e arzeš-e pul-e melli dar har kešwari naqš dârad, baxš-e awâmel-e dâxeli wa baxš-e xâreji mesl-e tahrimhâ, kâheš-e darâmadhâ-ye arzi, kâheš-e qimat-e naft wa bohrânhâ-ye mentaqai ast.

“Shu munosabat bilan parlamentning Iqtisodiy komissiyasi rahbari Muhammad Rizopur Ibrohimiy Eqtisod 24 nashriga bergan intervyusida shunday dedi: “Har bir davlatda milliy valyuta qiymatini pasaytirishda samarali omillar rol o'ynaydi, ularning ba'zilari ichki omillar, ba'zilari esa tashqi omillardir, masalan. sanksiyalar, valyuta tushumlarining qisqarishi, neft narxining pasayishi va mintaqaviy inqirozlar””.

Ushbu gapdagi *kâheš-e arzeš-e pul* “milliy valyuta qiymati pasayishi” iborasi “inflyatsiya”, ya'ni “pul qadrsizlanishi” ma'nosida qo'llanilmoqda.

مقامهای دولت آمریکا تحریمهای اعمال شده علیه ایران را سخت ترین و فلجکننده ترین تحریمها در طول

تاریخ تمدن انسان نامیده اند.

Maqâmhâ-ye duwlat-e Âmrikâ tahrimhâ-ye amâl šoda alayh-e Êrân râ saxttarin tahrimhâ dar tól-e târix-e tamaddon-e ensân nâmida and.

“Amerika hukumati amaldorlari Eronga nisbatan joriy qilingan qilingan sanksiyalarni insoniyat sivilizatsiyasi tarixidagi eng qattiq va eng og'ir sanksiyalar deb atadi”.

²⁴ <https://learning.emofid.com/meaning-and-types-of-investment/>



Jumladagi *tahrim* “sanksiya” soʻzi مجازات *mojâzât* “jazo” oʻrnida siyosiy evfemizm sifatida foydalanilgan boʻlib, bu orqali boshqa davlatlarning Eronga nisbatan qoʻyilgan “jazo” maʼnosini gʻiloflashga erishilgan. Davlatlarga eʼlon qilingan sanksiyalar, shubhasiz, ushbu davlatning iqtisodiga salbiy taʼsir koʻrsatmay qolmaydi. Shu sababdan ushbu *tahrim* “sanksiya” soʻzini iqtisodiy xarakterdagi siyosiy evfemizmlar qatoriga kiritdik.

یک کارشناس اقتصادی گفت: سیاست تثبیت ارز اگر همراه با آزادسازی به تدریج قیمت ها و ایجاد شفافیت در اقتصاد کشور باشد قطعاً نتیجه بخش خواهد بود.

Yak kârşenâs-e eqtesâdi goft: Siyâsat-e tasbit-e arz agar hamrâh bâ âzâdsâzi ba tadrij-e qimathâ wa ijâd-e šaffâfiyat dar eqtesâd-e kešwar bâšad qâtaan natija baxš xâhad bôd.

“Iqtisodiy ekspert: Valyutani barqarorlashtirish siyosati narxlarni bosqichma-bosqich erkinlashtirish va mamlakat iqtisodiyotida shaffoflikni yaratish bilan birga olib boriladigan boʻlsa, albatta, samara beradi”.

Keltirilgan jumlada آزادسازی قیمت *âzâdsâzi-ye qimat* “narxni erkinlashtirish” soʻz birikmasidan siyosiy evfemizm sifatida foydalanilgan.

آزادسازی نرخ در حال حاضر، منجر به افزایش قیمت می‌شود، بنابراین برای پاسخ به نیاز ارزی با تعریف دامنه قیمتی و تزریق ارز مورد نیاز به بازار، شاهد تثبیت بازار ارز هستیم.

Âzâdsâzi-ye nerx dar hâl-e hâzer, monjar ba afzâyeš-e qimat mêšawad, benâbarin barâye pâsex ba neyâz-e arzi tarif-e dâmana-ye qimati wa tazriq-e arz mawred-e niyâz ba bâzâr, šâhed-e tasbit-e bâzâr-e arz hastêm.

“Amaldagi kursning liberallashuvi narxlarning oshishiga olib keladi, shuning uchun valyutaga boʻlgan ehtiyojga narx oraliqʼini belgilash va bozorga kerakli valyutani kiritish orqali javob berish uchun valyuta bozori barqarorlashganiga guvoh boʻlmoqdamiz.”

Ushbu gapdagi آزادسازی نرخ *âzâdsâzi-ye nerx* “kursning liberallashuvi” soʻz birikmasi ham yuqoridagi misolga sinonim sifatida foydalanilishi mumkin va gapda birdek iqtisodiy xarakterdagi siyosiy evfemizm vazifasini bajarmoqda.

Tahlillar natijasida shunday xulosa qilish mumkinki, dariy tilidagi gazeta matnlarida iqtisodiy xarakterdagi siyosiy evfemizmlar ham keng salmoqli hisoblanib, bu esa ushbu sohaning evfemizatsiyaga qay darajada ehtiyoji mavjudligini belgilaydi.



FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

6. Волфсон И.В. Язык политики. Политика языка. – Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 2003. – 125 с.
7. Москвин В. П. Эвфемизмы: системные связи, функции и способы образования // Вопросы языкознания. – М., 2001. – № 3. – С. 58-70.
8. Обвинцева О.В. Эвфемизм в политической коммуникации (на материале английского языка в сопоставлении с русским): Дис. ... канд филол. наук. Екатеринбург, 2003. – 192 с.
9. Рацибурская Л.В. Петрова Н.Е. Язык современных СМИ. Средства речевой агрессии. – М.: Флинта, Наука, 2011. – 150 с.

